

El Llibre de Rut.

Realitat i simbologia de la presentació dels immigrants i emigrants

Francesc RAMIS I DARDER

1. Introducció

El llibre de Rut, emmarcat literàriament a l'època dels Jutges, mostra les causes de l'emigració i la vida dels emigrants en país estranger. Començarem analitzant les causes i les conseqüències socials de l'emigració de la família d'Elimèlec. Després comentarem el retorn de Noemí i Rut des de Moab fins a Betlem, per tal de copsar seguidament els successos de l'estada de Rut i Noemí a Betlem. Acte seguit constatarem el sentit simbòlic de l'emigració i la immigració que roman amagat en el rerefons del llibre de Rut. Finalment acabarem el treball amb una breu conclusió.

2. Les causes socials de l'emigració i la immigració des de la perspectiva literària del llibre dels Jutges

2.1. La situació social descrita en el llibre dels Jutges

La història narrada pel llibre de Rut apareix emmarcada a l'època dels Jutges en una situació de fam en el país (Rt 1,1). El mot emprat pel llibre de Rut per a indicar la fam (רעב), no apareix cap vegada al llibre dels Jutges. Fins i tot podríem dir que tant la forma verbal com la nominal de l'arrel רעב, «fam», no són habituals en la Història Deuteronomista (9x).¹ Evidentment, el llibre dels Jutges no descriu dades històriques asèptiques de

1. 2Sa 1,21; 24,13; 1Re 8,37; 18,2; 2Re 4,38; 6,25; 7,4; 8,1; 25,3 (forma verbal en Dt 8,3; forma nominal en Dt 28,48; 32,24). Pentateuc 27x en forma nominal. Profetes 52x en forma nominal, 9x en forma verbal.

l'època premonàrquica. El llibre dels Jutges és paradigmàtic en la lectura de la història sota la perspectiva deuteronomista.² El llibre es pot dividir en tres seccions majors,³ que tot seguit analitzem breument, per esbrinar les condicions socials referents a la situació de fam referida en el llibre de Rut.

2.1.1. Primera secció: Tradicions sobre la conquesta de Canaan (Jt 1,1-2,5)

Les tradicions referides a la conquesta de Canaan comencen mostrant la fortalesa de les tribus de Judà i Simeó.⁴ Però lentament manifesten la dificultat de la conquesta del territori per part de la tribu de Judà⁵ i també de les altres tribus.⁶ Els relats de la conquesta confirmen la pervivència dels cananeus; mostren com els amorreus acorralen la tribu de Dan fins que els danites reben l'ajuda dels descendents de Josep, i evidencien com es manté independent el territori edomita.⁷ Malgrat les dificultats, les tribus no sofreixen cap derrota per part dels cananeus. Fins i tot quan no poden conquerir el territori arriben a sotmetre els cananeus a treballs forçats (Jt

2. Millor que cap altre llibre presenta l'esquema: pecat, càstig, conversió, salvació. Panoràmica actual sobre Dt: T. RÖMER (ed.), *The Future of Deuteronomistic History*, Lovaina, 2000.

3. 1a. Tradicions sobre la conquesta de Canaan: Jt 1,1-2,5; 2a. Històries dels Jutges: Jt 2,6-16,31; 3a. Històries de l'època en què no hi havia rei a Israel: Jt 17-21. Entre els nombrosos comentaris al llibre dels Jutges destaquem: T. J. SCHNEIDER, *Judges*, Collegeville, MN, 2000.

4. L'aliança de Judà i Simeó serà símbol d'aquesta fortalesa, encara que el text se centri principalment en Judà. Destaca la força de Judà vencedor dels cananeus i perezeus governats per Adoní-Bèzec (Jt 1,4-5). La derrota dels cananeus a la muntanya del Nègueb i la Xefelà (Jt 1,9). La victòria contra Seixai, Ahiman i Telmai (Jt 1,10). La conquesta de Quiriat Arbà per part d'Otniel (Jt 1,13). La pujada del sogre de Moisès, juntament amb la tribu de Judà, per establir-se entre els amalequites (Jt 1,16). Judà i Simeó derroten els canaueus a Sefat (Jt 1,17). Caleb rebé Hebron conforme a les ordres donades per Moisès (Jt 1,20). Josep conquistà Betel (Jt 1,22).

5. Judà no pot conquerir Gaza, Ascaló i Ecron (Jt 1,18). El Senyor estava amb Judà, però no pogué expulsar els habitants de la planura perquè tenien carros de ferro (Jt 1,19).

6. Benjamí no pogué expulsar de Jerusalem els jebuseus (Jt 1,21). Manassès no aconseguí expulsar els habitants de Betaxean, Tanac, Dor, Iblean ni Meguidó; més endavant els israelites esdevingueren forts i sotmeteren els cananeus a treballs forçats, però no els pogueren expulsar (Jt 1,27). Efraïm no expulsà els cananeus de Guèzer (Jt 1,29). Tampoc Zabuló no els tragué fora de Quitron i de Nahalol, encara que els sotmeté a treballs forçats (Jt 1,30). Aser no aconseguí expulsar els habitants d'Acre, Sidó, Ahlab, Aczib, Helbà, Afec i Rehob, i els cananeus continuen habitant la regió (Jt 1,31). Neftalí s'hagué d'establir entre els cananeus, però no sotmeté els habitants de Bet-Xèmeix i Betanat (Jt 1,33).

7. Els amorreus evitaren que la tribu de Dan baixàs a la planura; sols quan els descendents de Josep es feren més forts pogueren sotmetre'ls a treballs forçats (Jt 1,34-35). Per altra banda, existia el regne dels edomites amb una notable extensió (Jt 1,36).

1,28.30.33.35).⁸ La tribu de Judà, malgrat la seva força, resta a la muntanya perquè, mancada de carros de ferro, no pot conquerir la plana (Jt 1,19).

2.1.2. Segona secció: Històries dels Jutges (Jt 2,6-16,31)

Les històries dels jutges majors responen a l'esquema teològic de la Història Deuteronomista, mentre que els sumaris sobre els jutges menors destaquen algun moment de l'alliberament d'Israel o de la vida del jutge. El text manifesta una diferència social significativa. Quan governen els jutges el país apareix polent encara que només, segons sembla, per a les classes dominants,⁹ mentre que, quan manquen els jutges, els israelites es precipiten a la misèria.¹⁰

2.1.3. Tercera secció: Històries de l'època en què no hi havia rei a Israel (Jt 17,1-21,25)

Tot i mostrar algunes situacions de benestar com la referida al santuari de Micà i al levita que hi serveix com a sacerdot (Jt 17,1-18,31),¹¹ la sec-

8. Un esdeveniment ressalta el benestar de l'estament alt vinculat a la tribu de Judà. Otniel convenç la seva esposa Acsà, filla de Caleb, perquè demani al seu pare l'obsequi d'un camp (Jt 1,13). La filla agraeix el seu pare l'assignació prèvia del desert del Nègueb, i li demana alguna font d'aigua; i, el seu pare n'hi regalà dues (Jt 1,15).

9. Josuè és enterrat a les seves pròpies terres a la muntanya d'Efraïm (Jt 2,9). Ehud sotmet Moab durant quaranta anys (Jt 3,30). Xamgar venç els filisteus (Jt 3,31). Dèbora i Barac tranquil·litzen el país quaranta anys (Jt 5,31). Jael dona llet en lloc d'aigua a Sisserà (Jt 4,19). Gedeó amaga el blat als madianites (Jt 6,11), es permet matar un toro de set anys propietat del seu pare (Jt 6,25), disposa de llana tosa per posar a prova el Senyor (Jt 6,37.38.39), i li ofereix un sacrifici mitjançant un cabrit i pans sense llevat (Jt 6,19-20). Gedeó sembla un príncep poderós (Jt 8,18) amb una gran fortuna, pacifica el país quaranta anys (Jt 8,28). Els nobles de Siquem contracten Abimèlec per setanta monedes de plata (Jt 9,4). Gàal organitza una gran festa a Siquem (Jt 9,27). Samsó no beu vi ni begudes alcohòliques (Jt 13,7). Manóah ofereix un cabrit al Senyor (Jt 13,19). Samsó promet grans regals als amics (Jt 14,12). Els homes ofereixen a Dalila cada un mil monedes de plata (Jt 16,5).

10. La falta de jutges provoca la caiguda del poble en la idolatria (Jt 1,11); la presència de bandejats en el país (Jt 1,14.16; 9,25; 11,3); la presència d'altres pobles hostils entre els israelites (Jt 3,5). L'opressió exercida pels reis estrangers durant la manca de jutges assoleix la durada de vuit anys (Jt 3,7), vint anys (Jt 4,3), divuit anys (Jt 10,7-8), quaranta anys (Jt 13,1). Els ammonites combaten contra Judà, Benjamí i Efraïm i els posen en gran perill (Jt 10,7-9).

11. Micà disposa de mil cent monedes de plata robades a sa mare (Jt 17,2); amb dues-centes monedes de plata ordena la fabricació d'un ídol (Jt 17,4); contracta un levita per deu monedes de plata a l'any, a més de vestits i menjar establint-lo com a sacerdot del seu santuari (Jt 17,10-12).

ció fustiga durament el període dels Jutges. Quasi a l'inici i també al final diu el text: «En aquell temps no hi havia rei a Israel i tothom feia el que li semblava» (Jt 17,7; 21,25). Els altres dos versets intermedis afirmen lacònicament: «En aquell temps no hi havia rei a Israel» (Jt 18,1; 19,1). La manca de rei és la causa de la ruïna d'Israel, i la conseqüència del desastre provoca que tothom faci el que vulgui en el sentit pejoratiu del terme.

En síntesi, el temps dels jutges apareix com una època turbulenta. Els israelites no aconsegueixen dominar el país, i quan manca el jutge pateixen la misèria. Sols la presència de jutges aconsegueix apaivagar el país; però, pel que sembla, el benestar només es generalitza a les classes altes de la societat.

2.2. Elimèlec emigra amb la seva família des de Betlem de Judà als camps de Moab

La situació social relatada en el llibre dels Jutges afavoreix l'emigració d'israelites cap als països veïns. Per aquest motiu l'encapçalament del llibre de Rut escau bé al context del llibre dels Jutges.

Un home de Betlem de Judà va emigrar, amb la dona i els dos fills, als camps de Moab. L'home es deia Elimèlec, la seva dona Noemí, i els dos fills Mahlon i Qui-lion (Rt 1,1-2).

El punt de partida de l'emigrant és Betlem de Judà, i el punt d'arribada, Moab. Vegem cada un dels dos indrets.

Betlem de Judà, situat a vuit quilòmetres de Jerusalem, està edificat sobre dos turons; però en l'antiguitat fou un poble petit ubicat només sobre el turó sud-oriental. La supervivència dels betlemites estava fonamentada en el conreu del blat i la civada, la vinya i l'olivar. Des de la perspectiva ramadera, hi havia a Betlem un mercat de ramat menor. Els pastors d'ovelles i cabres solien acampar als afores del poble (vegeu 1Sa 17,15). Hem de pensar que les cases de la ciutat devien ser, per norma general, humils; i que molts habitatges devien aprofitar les coves de la zona per a ampliar les dependències familiars, o construir estables.¹²

12. Clàssicament el nom del poble ha estat identificat amb la «Casa del Pa; Bet-lèhem»; però amb més probabilitat es devia referir a la «Casa de la deessa Lahamà», protectora de la ciutat. La vila de Betlem és anomenada per primera vegada en una carta d'El Amarna (xv aC). El rei de Jerusalem implora l'ajut del faraó contra la insubordinació del poble de *Bit-Lahmi* (Betlem). Betlem és identificat amb Efrata per l'AT (Gn 35,19; 48,7). En el repartiment de la terra, Betlem quedà assignat a la tribu de Judà i habitada pels calebites (1Cr 2,50). A Betlem

Però en l'AT, Betlem és contemplat sota la perspectiva teològica. És, sobretot, el lloc de naixement de David ungit rei per Samuel (1Sa 16). El llibre de Rut descriu des de Betlem els orígens de la dinastia davídica: Obed, fill de Booz, espòs de Rut, engendrà Jessè a Betlem (1Sa 17,12), pare de David (Rt 4,18-22).¹³ L'origen betlemita de David (1Sa 20,6.28) i, també d'alguna manera, l'origen betlemita dels homes de la seva confiança (Dodó, 2Sa 23,24) marcaran les profecies messiàniques (Mi 5,2-4).

Un episodi del llibre dels Jutges associa Betlem amb la qüestió de l'emigració. El llibre presenta el cas d'un emigrant. Un jove de Betlem de Judà, del clan de Judà, era levita però residia a les muntanyes d'Efraïm com a foraster (Jt 17,7). El levita havia deixat Betlem per cercar un altre lloc de residència; arribà a la casa de Micà, que el contractà per sacerdot del seu santuari privat (Jt 17,8.11-12). Més endavant el levita deixà el santuari de Micà i esdevingué sacerdot dels danites i s'endugué del santuari de Micà els objectes de culte (Jt 17,20).¹⁴ També, com dèiem abans, el llibre de Rut destaca com Elimèlec, un home de Betlem de Judà, emigra a causa de la «fam» (רעב) cap als camps de Moab amb la seva dona i els seus dos fills (Rt 1,1).

El país de Moab, a la Transjordània, constitueix un planell, més o menys continu, principalment calcari que descansa sobre pedra arenosa amb alguns afloraments basàltics. La regió és travessada pel desert (Nm 21,11; Dt 2,8). El planell moabita limita per occident amb la Mar Morta, on desemboquen alguns torrents poc profunds en els seus extrems alts, però que es van enfonsant cap a l'Oest. Entre ells hi ha notables planures. Les fronteres de Moab fluctuaren amb el temps, però en general podem dir que la frontera entre Moab i Edom estava determinada pel Wadi-Hesa-Kerahi, i la del regne d'Ammon pel riu Arnon.

L'AT realitza una lectura teològica, en general negativa, del país de Moab. L'origen dels moabites rau en la relació incestuosa de Lot (Gn 19,37). Els trobadors ridiculitzen la terra de Moab i el seu déu Quemoix

---

nasqué i fou enterrat Ibsan, un dels jutges menors (Jt 12,8.10); igualment hi rebé sepultura Assahel (2Sa 2,32). En vida de David, Betlem fou ocupada algun temps pels filisteus (2Sa 23,14), i més tard fortificada per Roboam (2Cr 11,6).

13. La idea que el llibre de Rut fou redactat per resoldre les dificultats de la genealogia de David fou proposada per primer cop per F. BLEEK, *Einleitung in das Alte Testament*, Berlín, 1878.

14. La història del levita emigrant presenta algunes dificultats. Judà constitueix una tribu i no un clan; i els levites pertanyien a la tribu de Leví i no a la de Dan. Per altra banda, apareix una segona història relacionada amb Betlem de Judà: un levita de la muntanya d'Efraïm pren per concubina una dona de Betlem de Judà; la concubina es baralla amb ell i torna amb el seu pare i s'està a Betlem de Judà quatre mesos; el levita s'emporta la concubina i es dirigeixen a Guibea de Benjamí per passar el vespre; els ofereix hostatge un home originari dels camps d'Efraïm que residia com a emigrant a Guibea, ells es presenten com a provinents de Betlem de Judà i l'home d'Efraïm els ofereix posada (Jt 19,1.2.18.18).

(Nm 21,29). La humiliació més destacada apareix a la història de Balaam, on Balac rei de Moab contracta Balaam per maleir Israel, però el Senyor capgira la maledicció en benedicció (Nm 22,3.3.4.4). El llibre dels Jutges presenta Moab com el poble derrotat per Israel i sotmès durant quaranta anys (Jt 18). La resta de llibres històrics presenten Moab com un país derrotat per Israel,¹⁵ encara que després de la mort d'Acab Moab es revoltà contra Israel (2Re 1,1).

Isaïes condemna Moab per la seva idolatria i augura la seva submissió a Israel.¹⁶ Jeremies fustiga Moab com a poble incircumcís (Jr 9,25) que provoca la ira del Senyor (Jr 25,21); però dins la duresa de l'oracle contra Moab el Senyor anuncia com a la fi del temps canviarà la sort de Moab (Jr 48,47). Ezequiel, Amós, Sofonies i els Salms destaquen el menyspreu per Moab i anuncien la seva ruïna.¹⁷

En el si de la condemna i ridiculització de Moab destaquen dos fets que ressalten la bondat del territori moabita en relació a l'emigració. Per una banda, Jr 40,11 destaca com Guedalià convida els jueus que habitaven Moab, Ammon i Edon a tornar al seu país per treballar el camp. El jueus havien emigrat de la seva terra durant els dos atacs i les dues posteriors deportacions dutes a terme per Nabucodonosor II (597.587 aC).

Per altra banda, el primer llibre de les Cròniques, en la segona llista dels descendents de Judà (1Cr 4,1-23), afirma:

Fills de Xelà, fill de Judà [...] Xelà també fou avantpassat de Joquim i de la gent de Cozebà, de Joaix i de Saraf, que dominaren Moab i que després van tornar a Betlem; es tracta de fets molt antics (1Cr 4,22).

L'expressió «que dominaren Moab» pot significar també «prendre muller» ja que el verb בָּלַל posseeix també aquesta segona accepció.¹⁸ D'aquesta manera podríem llegir:

Joquim, la gent de Cozebà, Joaix i Saraf, que es casaren a Moab i després van tornar a Betlem; es tracta de fets molt antics (1Cr 4,22).

L'ús del verb בָּלַל en el sentit de «casar-se» apropiaria 1Cr 4,22 a Rt 1,4, on s'esmenta que els dos fills de Rut i Elimèlec es casen amb dones moabites.

15. 1Sa 14,47; 2Sa 8,2.2.12; 2Re 3,7.18.24; 1Cr 18,2.2.11.

16. Is 11,14; 15,1.2.5; 16,4.7.11.12; 25,10.

17. Ez 25,8.11; Am 2,2.2; So 2,9; Sl 60,10; 83,7. Cal notar com el llibre de Daniel afirma que Antíoc IV no envairà Moab, Ammon ni Edom (Dn 11,41).

18. L. ALONSO, *Diccionario Bíblico hebreo español*, Valladolid, 1994, p. 126.

2.3. La situació d'Elimèlec, Noemí, Mahlon i Quilion al país de Moab

Elimèlec, Noemí i els seus fills Mahlon i Quilion s'instal·len concretament als camps de Moab (Rt 1,1). Es tracta de la regió dels altiplans de Moab situada a l'est del Mar Mort. L'expressió plural «camps de Moab», reflex del constructe *שָׂדֵי מוֹאָב*, és pròpia del llibre de Rut (Rt 1,1.2.6.22); igualment el constructe singular *שָׂדֶה מוֹאָב* és quasi propi de l'obra de Rut (Rt 1,6; 2,6; 4,3). De les altres tres vegades que apareix el constructe singular a l'AT, cal retenir-ne una: 1Cr 8,8.¹⁹ El «camp de Moab» és el lloc de naixement del fills de Xaharaim, de la tribu de Benjamí després de separar-se de les seves dones Huixim i Baarà (1Cr 8,8). Per tant, podem concloure que els camps de Moab esmentats en el llibre de Rut constitueixen un indret especial de la Transjordània, amb relació llunyana amb la tribu de Benjamí, com afirma la descendència de Xaharaim.

Elimèlec, Noemí, Mahlon i Quilion són efratites de Betlem de Judà (Rt 1,2). La designació «efratites» constitueix en el llibre de Rut el nom gentilic d'un clan judaïta establert a les rodalies de Betlem (1Sa 17,12; Rt 1,2; 4,11).²⁰ El desplaçament de la família efratita obeeix a un motiu clar:

Un home de Betlem de Judà anà a viure com emigrant (לְנוֹר) als camps de Moab [...] anaren a Moab i s'establiren (יָחַד) allà (Rt 1,1-2).

En definitiva la fam que pateixen a la regió de Betlem obliga la família a emigrar per establir-se a Moab.

L'arrel *נָר*²¹ i, concretament la forma substantiva *נָר*, indica la persona que habita entre altres sense estar lligada amb elles per llaços de sang; i, per aquesta raó, no gaudeix de les prerrogatives que comporta el parentiu o la condició d'habitant natural del país. La situació social dels emigrants depèn de l'hospitalitat del país receptor. L'AT presenta diverses situacions que provoquen l'emigració, però la causa més esmentada i cruel és la

19. Les altres dues són: els camps de Moab constitueixen l'indret on el rei edomita Adad derrotà els madianites (Gn 36,35; 1Cr 1,46); els camps de Moab són una etapa de la travessia del desert per part dels israelites alliberats d'Egipte (Nm 21,10).

20. Hem de tenir en compte també que Efrata es un poblat pròxim a Ramà de Benjamí (Gn 35,16-19; Jr 31,15). La història cronista presenta la genealogia 1Cr 2,19: «Després de la mort de Azubà, Caleb es va casar amb Efrata i d'ella va tenir Hur». 1Cr 2,50: «Aquests van ser els fills de Caleb. Fills d'Hur primogènit d'Efrata: Xobal, fundador de Quiriat-Jearim; Salmà, fundador de Betlem, i Haref, fundador de Betgader». Cal tenir en compte que amb Hur comença una llista de descendents de Caleb bastant diferents a les de 1Cr 18-24.42-50. Precisions geogràfiques: R. DE VAUX, *Histoire Ancienne d'Israël*, vol. I, París, 1996, pp. 501-502.

21. Rut 1,1 לְנוֹר, qal, infinitiu constructe de l'arrel *נָר* precedit per la preposició ל. L'origen de l'arrel és disputat: D. KELLERMANN, «נָר», en *ThWAT*, vol. I, cols. 1000-1003.

«fam» (רעב).²² A causa de la fam Elimèlec i la seva família emigren a Moab: sense llaços de sang amb els moabites viuen com a forasters (Rt 1,1).

L'emigració d'Elimèlec no sembla respondre a una emigració temporal, ja que la família s'estableix (היה) als camps de Moab. La situació familiar a l'estranger es comença a complicar. Elimèlec mor, Noemí queda viuda, i després els seus dos fills es casen amb dones moabites: Rut i Orpà (Rt 1,3-4).

La situació de la dona viuda (אלמנה) era dura: tant si no tenia fills i havia de tornar a la casa paterna (Gn 38,11), com si tenia fills (2Sa 14,5; 1Re 17,9.10). En general l'AT parla de les viudes en connexió amb grups que pateixen una existència difícil com són els orfes, desheretats, forasters, pobres, desgraciats, levites desarrelats i esclaus.²³

Dins la legislació israelita les viudes disposaven de la protecció de Jahvè, concretada en el Dodecàleg Siquemita (Dt 27,19), el Codi de l'Aliança (Ex 22,21), i en nombroses prerrogatives establertes en el llibre del Deuteronomi (Dt 14,29; 16,11.14; 24,19-21; 26,12). Però si tenim en compte la dura situació de les viudes, cal considerar les prerrogatives atorgades per l'AT com desitjos de tipus parenètic, i no tant com lleis realment portades a terme.²⁴ A més, Noemí no pateix la viduïtat dins la terra de Judà sinó en el país de Moab, on la legislació de l'AT no s'aplica, i tal volta ha patit les conseqüències de l'hostilitat entre els israelites i els moabites.

La paraula emprada per referir-se a una viuda és אַלְמָנָה, però el llibre de Rut utilitza l'arrel נָצַח per denotar la viduïtat de Noemí (Rt 1,3.5).²⁵ Entenem el significat de נָצַח en el sentit d'«una resta que roman». En el llibre de Rut cal valorar el terme נָצַח com a signe de la fidelitat divina que evita l'extinció de la família emigrada a Moab.

El tema de la resta conté l'esperança futura del poble i apareix sovint a l'AT.²⁶ Però especialment es manifesta a Is 49,21-26 on Israel, metàfora de

22. La fam provoca que Elies es quedi a la casa de la viuda de Sarepta (1Re 17,20). Eliseu envia la sunamita i la seva família a una terra fèrtil a causa de l'època de fam que s'apropa (2Re 8,1). A causa de la fam Isaac es queda amb Abimèlec a Guerar (Gn 26,3). El llibre del Gènesi atribueix l'arribada de la família d'Abraham a Egipte a causa de la fam (Gn 12,10), igualment li succeeix a la família de Jacob (Gn 47,4).

23. Viuda/orfe/foraster: Za 7,10; Ml 3,5. Viuda/desheretat: Lv 23,13; Nm 30,10; Ez 44,22. Viuda/levita/estranger/orfe: Dt 14,29; 26,12; Jr 7,6; Ez 22,7. Viuda/orfe: Is 1,17.23; Jr 49,11; Sl 68,6; Jb 22,9; 24,3; Lm 5,3. Viuda/pobre/orfe: Is 10,2. Viuda/mare sense fills: Is 47,8; 47,9; Jr 15,8; 18,21. Altres paral·lelismes amb persones necessitades: Sl 94,6; 146,9; Jb 24,21; 29,13; 31,16.

24. R. DE VAUX, *Instituciones del Antiguo Testamento*, Barcelona, 1985, pp. 54.60.65.75.92. 99.214, esp. 70-73.

25. Sols nifal al llibre de Rut. Traduïm: «Ella (Noemí) es quedà tota sola amb els dos fills» (Rt 1,3) Traducció que es reafirma després de la mort dels seus dos fills (Rt 1,5): «Noemí es va quedar tota sola, sense fills i sense marit».

26. Gn 45,7; 1Re 19,10.14; Is 7,9; Am 5,15.

la dona sense fills, estèril i abandonada, es veurà envoltada de fills. Als supervivents, a la resta de la casa d'Israel, se'ls promet la fidelitat de Jahvè i, juntament amb la fidelitat, la salvació. En definitiva «la resta» (שאר) constitueix el vertader Israel. Sols el vertader Israel veurà acomplertes les promeses de Déu al seu poble. D'aquesta manera la situació de Noemí no es concep simplement com la viduïtat sociològica representada pel terme אַלמנה, es contempla des de la perspectiva teològica de l'actuació salvadora de Déu caracteritzada per l'arrel שאר.²⁷

Deixant de banda la concepció teològica de la viduïtat de Noemí, tornem a la vessant sociològica. Noemí resta sola amb els dos fills Mahlon i Quilion, casats amb dones moabites: Orpà i Rut. L'estada en el país de Moab, una terra hostil als habitants de Judà, ha provocat una adaptació a la cultura moabita i una absorció manifestada pel matrimoni dels fills amb dones moabites. L'absorció es manifesta, sobretot, en la vessant religiosa, ja que Quilion i Mahlon transgredeixen la norma establerta a Dt 23,4:

Els ammonites i els moabites no seran admesos a la comunitat del Senyor. Ni tan sols a la desena generació dels seus descendents no hi seran admesos. Mai no ho seran.²⁸

Passats deu anys, moren Mahlon i Quilion i resta Noemí, sense fills i sense marit. Des de la perspectiva sociològica, l'emigració de la família d'Elimèlec ha estat desastrosa; però, observada des de la vessant teològica, el text esbrina una esperança per a Noemí. Altra volta la seva solitud apareix caracteritzada amb el terme שאר, «resta», que conté en si mateix la projecció de l'esperança d'Israel cap al futur. La vida de Noemí no s'esgota dins el sentit de la paraula אַלמנה, abraça el sentit esperançat del mot שאר.

3. El retorn des de Moab a Betlem

Quan Noemí va saber que el Senyor havia concedit al seu poble una bona collita de blat, es preparà per deixar els camps de Moab amb les seves nores (Rt 1,6). La traducció poètica del text («el Senyor havia concedit al seu poble una bona collita»), literalment afirma: «havia visitat el Senyor el seu poble per donar-los pa» (Rt 1,6b). El verb «visitar» (פָּקַד) no indica úni-

27. Vegeu H. WILDBERGER, «שאר, quedar», en *THAT*, vol. I, cols. 1061-1074.

28. El text dóna la raó del rebuig dels moabites i ammonites: «[...] perquè no us van acollir amb menjar i amb aigua, mentre fèieu camí, després de la sortida d'Egipte. A més, Moab va llogar Balaam [...] perquè et maleís» (Dt 23,5-7).

cament una visita de cortesia, sinó el fet de «tenir cura d'alguna persona o cosa amb interès». ²⁹ A l'AT l'ús teològic de קָרַב , «visitar», com a concepte que expressa l'interès salvador de Jahvè per l'individu i per Israel, apareix en textos que afecten persones i individus. Destaca l'atenció del Senyor, per exemple, en favor de Sara (Gn 21,1) i Anna (1Sa 2,21); i especialment l'interès en favor dels exiliats que iniciaran el seu retorn (Jr 20,10; So 2,7; Za 10,3).

El primer sentit del retorn de Noemí amb les seves dues nores és sociològic: a Betlem no sols ha acabat el temps de fam, sinó que hi ha abundància de pa. Però en el bessó del fet sociològic s'amaga la raó teològica: el Senyor ha visitat Betlem, i com a conseqüència la fam ha acabat.

De retorn cap al país de Judà, Noemí realitza una lectura dura de la seva estada a la terra de Moab i del futur que li espera. Diu a les seves nores: «El meu destí és més amarg que el vostre: la mà del Senyor s'ha girat contra mi» (Rt 1,13). Literalment afirma: «perquè ha sortit la mà del Senyor contra mi» (Rt 1,13). El verb צָא , «sortir» (hifil: «fer sortir») unit al substantiu «mà» (יָד) és paradigmàtic en referència a l'alliberament d'Israel de l'esclavitud d'Egipte: «El Senyor ens va fer sortir d'Egipte amb mà forta i amb braç poderós» (Dt 26,5-9). En canvi, el llibre de Rut inverteix el sentit dels termes, el verb צָא , «sortir», i el substantiu יָד , «mà», en lloc de ressaltar l'alliberament de Noemí palesen la seva desgràcia.

Una segona sentència destaca el fracàs de l'emigració i estada de Noemí al país de Moab. Quan Noemí, acompanyada de Rut, arriba a Betlem, diu a les seves veïnades:

No em digueu Noemí; digueu-me Marà, perquè el Totpoderós m'ha omplert d'amargor. Me'n vaig anar d'aquí amb les mans plenes i el Senyor m'hi ha fet tornar amb les mans buides. El Senyor m'ha afligit [...] m'ha humiliat (Rt 1,20).

Darrere la paraula «Marà» batega el record de les aigües amargues de Marà endolcides per Moisès (Ex 15,22-27); però en el llibre de Rut Moisès no hi és, i el terme «Marà» únicament evoca l'amargor de Noemí. Les queixes de Noemí contra el Senyor acreixen la seva duresa si considerem la protecció que corresponia a les viudes a l'AT arrezerades dins les mans de Déu. ³⁰

Un tercer element recalca encara el sentiment del fracàs de Noemí. Noemí és incapaç de tenir descendència per proporcionar nous esposos a Rut i Orpà. Noemí acomiada les seves nores ³¹ dient-los:

29. W. SCHOTTOFF, « קָרַב visitar», en *THAT*, vol. II, cols. 590-591.

30. Ex 22,21-23; Sl 146,9; Sir 35,11-15.

31. Tal volta esperaríem l'expressió: «Aneu, torneu cadascuna a casa del pare!» (Gn 38,11; Lv 22,13; Nm 30,17; Dt 22,21; Jt 19,2,3); però l'expressió referida a la mare apareix també a

Aneu, torneu-vos-en, filles meves! Sóc massa d'edat per a casar-me. I, ni que pensés que encara puc tenir fills, em casés aquesta mateixa nit i n'arribés a tenir, esperaríeu fins que fossin grans? Per ells renunciariéu a casar-vos? (Rt 1,11-12).³²

No tot el camí de Moab a Betlem està farcit de malastrugança. Orpà torna a casa dels seus pares; però Rut acompanya Noemí fins a Betlem, i esdevé, d'aquesta manera, el model de jueu prosèlit.

4. L'estada de Noemí i Rut a Betlem

El retorn de Noemí a Betlem converteix Rut en una immigrant en un país estranger. L'hostilitat dels moabites cap als jueus que pogué adolorir l'estada de Noemí a Moab ara es capgira: és Rut qui habita a Judà. Noemí i Rut arriben a Betlem quan comença la sega de l'ordi, entre abril i maig (Rt 1,22). Noemí tenia per part del seu marit Elimèlec un parent molt ric anomenat Booz, però Rut era una estrangera a Judà. Fixem-nos en els trets de Rut com a emigrant en un país aliè.

El text insisteix tres vegades en l'origen moabita de Rut. Dos cops quan Rut es dirigeix a la seva sogra (Rt 2,2.21), i un quan els segadors parlen d'ella a Booz (Rt 2,6). Rut es considera estrangera davant Booz (Rt 2,10), i es manifesta com l'al·lota de menys categoria entre les serventes de Booz (Rt 2,13).

Les espigoladores patien les arbitrietats dels segadors. El rerefons del text permet veure les dificultats de l'espigoladora en un país aliè. Com tota espigoladora, Rut espiga darrere els segadors (Rt 2,3), després de demanar permís al majoral (Rt 2,7). Espiga amb enorme esforç, sense descansar un instant (Rt 2,8), des del matí (Rt 2,7) fins l'horabaixa (Rt 2,17). Acabat el dia, desgrana el que ha espigolat i en resulta mig sac d'ordi (Rt 2,17). La quantitat espigolada reflecteix l'esforç de Rut, i també la generositat de Booz que diu als segadors:

---

l'AT. Les dones tenien la seva pròpia tenda o un lloc privat a la casa, on la mare tenia cura de les filles: Gn 24,28.67; 31,33; Jt 4,17; Ct 3,4; 8,2.

32. La referència al matrimoni realitzada per Noemí no al·ludeix al matrimoni leviràtic, és un artífici retòric per descoratjar les dues nores de la seva intenció de tornar a Judà. No es tracta d'un matrimoni leviràtic entre cunyats (vegeu Gn 38; Dt 25,5-10), ja que els possibles esposos d'Orpà i Rut haurien de ser germans del pare de Mahalon i Quilion, cosa impossible perquè Elimèlec és mort. Sobre el levirat, vegeu J. VILCHEZ, «Excursus II sobre el levirat», en J. VILCHEZ, *Rut y Ester*, Estella, 1998, pp. 156-160.

Deixeu-la espigolar també entre les garbes. No la renyeu. Mireu fins i tot que s'escorrin algunes espigues dels manats perquè les pugui recollir. I no l'escridasseu» (Rt 2,15-16).

L'esforç de Rut abraça un temps perllongat: «fins que s'acabà la sega de l'ordi i del blat» (Rt 2,23).

La tasca de les espigoladores era dura, i si considerem que Rut era moabita el treball es podria fer penós. La bonhomia de Booz envers Rut manifesta les dificultats habituals de les espigoladores. Booz diu a Rut: «He manat als meus homes que no et molestin» (Rt 2,8); expressió repetida de bell nou més endavant: «no la renyeu» (Rt 2,15), i «no l'escridasseu» (Rt 2,16). Les tres expressions mostren el costum dels segadors de molestar les espigoladores a canvi de permetre'ls de recollir algunes espigues.

5. Sentit simbòlic de l'emigració-immigració descrites al llibre de Rut

L'anàlisi simbòlica pretén mostrar a través dels mots l'entitat de la realitat significada. Això és possible perquè entre la realitat i la paraula que l'expressa hi ha un espai que és el símbol. Intentem comprendre millor les paraules del llibre de Rut per captar el símbol i des del símbol experimentar la realitat significada. H. Gunkel interpretà la història de Rut a mode de *Novelle*.³³ B. Lang establí sis *Novelle* a l'AT, i en determinà les característiques.³⁴ Els paral·lelismes poètics del llibre de Rut foren estudiats per Meyers.³⁵ L'estudi acurat de l'estilística del llibre fou portada a terme per P. Joüon.³⁶ Considerant els treballs dels autors esmentats i d'altres,³⁷ oferim la nostra lectura simbòlica del llibre de Rut.

L'esdeveniment central de l'AT rau en l'alliberament del poble d'Israel de l'esclavitud d'Egipte, celebrat solemnement el dia de Pasqua. Cinquan-

33. H. GUNKEL, *Ruth. Reden und Aufsätze*, Göttingen, 1913.

34. B. LANG, *Einleitung in Buch und Bücher des Alten Testaments*, Göttingen, 1979. Història de Josep Gn 37-50. Llibre de Rut. El profeta Jonàs. Llibre de Tobies. Història d'Ester. Llibre de Judit. Característiques: 1a. Aparició d'una fatalitat; 2a. Aparició de complicacions dramàtiques; 3a. Final feliç; 4a. Manifesten un element insòlit.

35. J. M. MEYERS, *The Linguistic and Literary Form of the Book of Ruth*, Leyden, 1955. Paral·lelisme sinonímic: Rt 1,13.16.21; 2,12.19; 4,11.15. Paral·lelisme antitètic: Rt 1,14.20.21; 2,8; 3,13. Paral·lelisme sintètic: Rt 1,5.9.11.12.16.17.22; 4,11.

36. P. JOÜON, *Ruth. Commentaire philologique et exégétique*, Roma, 1986.

37. VÍLCHEZ, *Rut y Ester*. Y. ZAKOVITCH, *Das Buch Rut: Ein jüdischer Kommentar*, Stuttgart, 1999. M. C. A. KORPEL, *The Structure of the Book of Ruth*, Stuttgart, 2001.

ta dies després de la Pasqua se celebrava la festa de les Setmanes.³⁸ Per Pasqua es recordaven els esdeveniments de l'Èxode. I cinquanta dies després, a la festa de les Setmanes, es meditava l'esdeveniment pasqual mitjançant el llibre de Rut. La lectura de Rut implicava el record contemplatiu de l'esdeveniment alliberador celebrat a la Pasqua, i recordava el necessari compliment de la Llei per guardar l'Aliança del Sinaí. Però el record de l'alliberament de l'esclavatge d'Egipte evocava el retorn de l'exili babilònic, mentre que el record referent al compliment de la Llei rememorava la renovació de l'aliança realitzada per Esdres i Nehemies.

El llibre de Rut comença amb el viatge des de Betlem de Judà fins al país de Moab. Emprenen el viatge Elimèlec i la seva esposa Noemí, juntament amb els seus fills Mahlon i Quilion.

El viatge evoca el camí del poble jueu cap a la captivitat de Babilònia. Els profetes, i sobretot Jeremies, advertiren el poble que l'abandó del Senyor el portaria al desastre. Israel no escoltà la veu dels profetes. Nabucodonosor II conquerí Jerusalem i deportà part del poble a Babilònia (597, 587, 582 aC; vegeu Jr 52,28-30).

A l'època immediatament anterior a les deportacions, els ciutadans de Jerusalem vivien aferrats a la incondicionalitat de l'aliança davídica (2Sa 7,14-16), oblidant, en gran mesura, la bilateralitat del pacte del Sinaí, recordada àmpliament al Deuteronomi (Dt 5,1-11,32). El poble confiava en la infrangible protecció divina, encara que els israelites descuressin el compliment de la Llei. Confiaven que el Senyor era el seu rei i no els oblidaria mai. La infrangible relació d'amor de Déu amb el seu poble es troba simbòlicament expressada en el llibre de Rut mitjançant els noms dels personatges. El mot hebreu «Elimèlec», etimològicament, significa «el Senyor és el meu rei». Efectivament el Senyor era el rei d'Israel; els monarques eren tan sols els seus representants. El poble d'Israel era l'esposa estimada del Senyor, representada en el text per Noemí. La paraula «Noemí», significa la «meva dolcesa». Atribuït a la relació amb Déu simbolitza «el Senyor és la meva dolcesa».³⁹

En el marc de l'aliança el Senyor és el rei d'Israel; i Israel rep del Senyor la seva dolcesa. Però Israel no restà fidel a l'aliança. Des dels inicis s'apar-

38. E. LOHSE, «Pentekoste», en *ThWNT*, vol. VI, pp. 45-49. El llibre de l'Èxode la denomina Festa de la Sega Ex 23,16; i també de les Setmanes Ex 34,22. Alguns, canviant la vocalització, l'anomenen Festa dels Juraments. La seva celebració es va relacionar amb l'aliança del Sinaí. En el segle I de la nostra era s'havia convertit en la festa de la renovació de l'aliança.

39. La significació de les etimologies dels noms és complexa. Vegeu F. RAMIS, *Rut: Història, Profecia, Símbol*, Palma de Mallorca, 1992, pp. 59-73; D. R. VANCE, *A Hebrew Reader for Ruth*, Hendrickson, MA, 2003.

tà dels camins del Senyor i caigué en la idolatria. El poble cridat per l'aliança a donar fruits de Salvació, apartant-se de Déu donava fruits pecaminosos (vegeu Jr 7; 11,1-17). El pecat ve representat pels noms dels fills que infanta Noemí: Mahlon i Quilion. «Mahlon» ve a significar en llengua hebrea «esterilitat, buidor, sense sentit». «Quilion», «inutilitat». El poble d'Israel quan s'allunya de Déu sols dóna fruits de buidor i d'inutilitat.

Israel s'obstina a romandre allunyat del Senyor (vegeu Jr 23,9-12). Apareix Nabucodonosor II i deporta una part del poble a Babilònia. La deportació provocà una crisi dins el cor dels israelites. Molts de jueus a l'exili abandonaren la pròpia fe i donaren culte a Marduk. L'abandó de Jahvè per part del poble apareix en el llibre de Rut sota l'aspecte de la mort d'Elimèlec, figura de Jahvè. L'exili babilònic apareix figurat en el viatge emprès per Elimèlec, Noemí, Mahlon i Quilion des de Betlem fins al país de Moab. El poble ha hagut d'abandonar la seva terra per anar a un país estranger. El camí de l'exili babilònic apareix sota l'empremta del viatge de Betlem fins a Moab.

Al país de Moab els dos fills de Noemí es casen amb Rut i Orpà. Amb el temps, els fills de Noemí moren, i resten Noemí i les seves nores. A l'exili babilònic el poble experimentà una crisi de fe, simbolitzada, en el llibre de Rut, amb la mort d'Elimèlec, Mahlon i Quilion.

Però cal considerar encara un altre fet. Noemí i les seves nores habiten a Moab durant deu anys (Rt 1,4-5). El nombre «deu» és altament simbòlic. Mitjançant deu paraules Déu creà el món (Gn 1,1-2,3), al llarg de deu genealogies el Gènesi divideix la història humana dels inicis;⁴⁰ i, simbòlicament, a través de deu paraules el Senyor donà els manaments al seu poble (Ex 20,1-17; Dt 5,6-21). De la mateixa manera que la creació del món, el desenvolupament de la història, i el contingut de la Llei s'expressà emprant el nombre deu; a l'exili, la destrucció d'Israel, l'esfondrament de la història del poble, i el trencament amb la Llei s'esdevé en deu etapes representades pels deu anys de l'estada de Noemí i les seves nores a Moab.

Déu no abandona ningú. A Moab, Noemí escoltà una bona nova: «va saber que el Senyor havia concedit al seu poble una bona collita de blat» (traducció BCI); literalment el text afirma: «escoltà en els camps de Moab que Jahvè havia visitat el seu poble» (Rt 1,6). El verb «visitar» (פָּקַד) indica la presència salvadora de Déu.⁴¹ Amb la certesa de la salvació atorgada pel

40. Cada genealogia apareix encapçalada amb el terme תולדות: Gn 2,4; 5,1; 6,9; 10,1; 11,10; 11,27; 25,12; 25,19; 36,1; 37,2.

41. L'accepció bàsica de פָּקַד consisteix a preocupar-se per alguna cosa o persona amb interès; d'aquí es deriva la significació referent a la intervenció de Jahvè en favor d'Israel, que iniciarà el retorn dels exiliats o dels que viuen a la diàspora (Jr 29,10; So 2,7; Za 10,3b). També

Senyor al seu poble, Noemí i les seves nores emprenen el camí cap a Betlem. Aquest fet al·ludeix metafòricament al retorn de l'exili emprès pels deportats després de l'edict de Cir (Esd 1,2-4; 2Cr 36,22-23).⁴²

Noemí i les seves nores emprenen el camí de retorn. La tornada cap a Betlem evoca el retorn dels deportats a Jerusalem. El retorn dels deportats com el camí del desert recorregut pels israelites després de sortir d'Egipte no fou fàcil. Durant l'èxode d'Egipte els israelites patiren la temptació de tornar enrere, la por a la falta d'aigua i aliment o el pànic davant l'enemic (Ex 15,22-18,27). L'arribada dels deportats de Babilònia a Jerusalem quedà tenyida pel desercís; basta recordar com molts jueus no retornaren; o la recança d'alguns retornats en constatar la simplicitat del nou temple on havien d'adorar el Senyor (Esd 3,12). Als israelites retornats de l'exili babilònic, representats per Noemí, els calien dues actituds, identificades cada una d'elles amb l'actitud de les dues nores.

Orpà simbolitza l'actitud de la por davant el camí. La por i la decisió de tornar endarrere queda significada pel mot «Orpà». La paraula «Orpà» (עֲרַפָּה) significa «clatell», o en llenguatge poètic «aquell qui dóna l'esquena»; en definitiva «el qui fuig del lloc que Déu ha visitat» (vegeu Rt 1,6). Orpà representa els qui defugen la presència de Déu (Rt 1,15). El text no torna a parlar d'Orpà.

Rut exemplifica l'actitud del qui recorre el camí de retorn. La paraula «Rut» significa «l'amiga, la que té la capacitat d'amistat i de relació». Rut amb l'amistat demostrada a Noemí, símbol d'Israel que retorna al Senyor, recorre el camí de la conversió i de la fe expressades en Rt 1,16:

On vagis tu, vull venir-hi jo; on visquis tu, vull viure-hi jo. El teu poble serà el meu poble, el teu Déu serà el meu Déu.

Les paraules de Rut evoquen Ex 6,7 on el Senyor digué a Israel: «Vull adoptar-vos com a poble meu i ser el vostre Déu». Emprant paraules semblants a les de Déu, Rut abandona el país de Moab i penetra en el camí de l'aliança. Rut és model de qui emprèn el camí del Senyor.

Noemí i Rut arriben a Betlem, com els israelites deportats tornaren a Jerusalem. Quan els exiliats arribaren a la ciutat santa sofriren l'impacte de la visió de Sion devastada. Tornaven amb il·lusió però la perderen, i el poble caigué en l'amargor més profunda. Quan Noemí acompanyada de

denota l'ajuda, la salvació, que el poble rep quan pateix l'esclavitud d'Egipte: Ex 3,16; 4,31; 13,19.

42. Pel que fa referència al retorn de l'exili, cal esmentar G. GARBINI, *Il ritorno dall'esilio babilonese*, Brescia, 2001.

Rut arriba a Betlem diu a les veïnes: «No em digueu Noemí; digueu-me Marà» (Rt 1,20).

El mot «Marà» (מָרָא) significa «el que té amargor», i evoca la situació del poble retornat quan contempla el país devastat. Israel ha de reconstruir el país al retorn de l'exili. L'empresa no fou fàcil: els llibres d'Esdres i Nehemies relaten les dificultats del poble per refer la nació. Davant les adversitats, els israelites cauen en l'amargor simbolitzada en el nom de Marà. Però les dificultats no ofegaren el poble; en aquest sentit, el llibre de Nehemies descriu la lectura solemne de la Llei com a solemnitat del triomf israelita (Ne 8-10). Esdres i Nehemies referen la identitat del poble amargat.

L'actitud de Rut vers Noemí evoca la tasca d'Esdres i Nehemies. Recordem que Esdres i Nehemies provenien de Pèrsia, l'imperi que succeí al domini babilònic on foren deportats els jueus. Coneixent l'amargor de Noemí, Rut cerca solucions i se'n va a espigolar. Per atzar espigola en el camp de Booz (Rt 2,3), i comença certa relació entre Rut i Booz (Rt 2,4-5).⁴³ Vegem les característiques d'ambdós personatges.

Hem afirmat abans que el nom de Rut significa «la que és capaç d'amistat». La tradició jueva presenta Rut com model de prosèlita convertida a la Llei del Senyor. Rut expressa l'ansia de sortir de l'amargor que envolta Noemí. La tendresa manifestada cap a la sogra i el desig d'integrar-se a Israel situa Rut dins l'atmosfera de la teologia deuteronomista. La recompensa divina a la fidelitat de Rut es manifesta mitjançant el mot «bondat, amor» (חסד) (Rt 1,8; 2,20; 3,10). La paraula «bondat» presenta dos significats. Per una banda denota la misericòrdia, és a dir, l'aspecte gratuït de la benvolença entre els homes, i entre Déu i els homes. Per altra banda, ressalta la lleialtat; és a dir, la constància en el compromís misericordiós de les relacions humanes i, sobretot, la lleialtat divina envers l'ésser humà.⁴⁴

Booz representa el compliment de l'expectativa de salvació esperada per Rut. Booz pertany al clan d'Elimèlec (Rt 2,3). Recordem que el mot Elimèlec significa «el Senyor és el meu rei». Booz etimològicament presenta un significat difícil de precisar; el mot «Booz» es pot relacionar amb *Bo'az* semblant a *Baal'az*, «el Senyor és fort».⁴⁵ La mort d'Elimèlec simbolitzava

43. La providència de Déu i la misericòrdia és present al llarg de tot el nostre escrit. Però l'ajut de Déu, la seva providència, es palesa mitjançant persones concretes. L'expressió de la sol·licitud maternal de Déu és Noemí; la generositat de Déu es fa persona en Booz; la tendresa de Déu es manifesta en Rut. Els homes es mouen sempre sota els dissenys de Déu, les ales del Senyor en les quals Rut ha trobat aixopluc (Rt 2,12) són el mantell de Booz (Rt 3,9).

44. Misericòrdia: Gn 32,11; Nm 14,19; Is 54,8. Lleialtat: Ex 15,13; Is 53,10; Sl 13,6.

45. A. ROBERT – A. FEUILLET, *Introducción a la Biblia*, Barcelona, 1970, p. 615. A més de la bibliografia indicada en la n. 39.

el sentiment d'abandó per part de Déu que patia Israel. Però es torna a fer present vora el seu poble mitjançant un personatge del mateix clan d'Eli-mèlec, Booz. Booz manifesta la fidelitat divina en favor d'Israel, i la constant ajuda de Déu en favor del seu poble. Vegem com Booz evoca la relació amical de Déu amb Israel.

Booz coneix la història de Rut: «M'han contat tot el que has fet amb la teva sogra després de la mort del teu marit» (Rt 2,11). Booz coneix Rut com Jahvè coneixia el sofriment d'Israel a Egipte. Recordem la conversa de Déu amb Moisés al cim de l'Horeb: «He vist l'opressió del meu poble a Egipte» (Ex 3,7). El Senyor coneix el patiment del seu poble, com Booz coneix les penitències de Rut i Noemí.

Un cop alliberat d'Egipte, Israel travessà el desert, on rebé la protecció del Senyor mitjançant el manà, l'aigua, les guatlles, etc. (Ex 15,18-22). De manera semblant Booz es preocupa de Rut permetent-li espigolar (Rt 2,15), com altre temps Jahvè permeté als israelites de recollir el manà (Ex 16). Booz dona aigua a Rut (Rt 2,9), com abans el Senyor donà aigua al poble pelegrí (Ex 17,1-7). Booz protegeix Rut de la possible embranzida dels segadors (Rt 2,15-16), de la mateixa manera que Jahvè protegí Israel dels adversaris (Ex 17,8-16).

La providència del Déu salvador es manifesta mitjançant Booz en favor de Rut. La salvació rebuda per Rut de part de Booz apareix sota tres expressions.

Rut es prosternà davant Booz (Rt 2,10). Prosternar-se denota l'actitud de veneració davant la divinitat, els àngels, o personatges importants.⁴⁶ En paraules de Booz, Rut ha trobat aixopluc sota les ales del Déu d'Israel (Rt 2,12). També Israel, després de sortir d'Egipte, fou portat pel Senyor com l'àguila porta els aguilons sobre les ales (Ex 19,4). Les paraules de Booz omplen de confiança Rut (Rt 2,13) com el Senyor retornà la confiança al poble retornat de l'exili (Is 40-55). A l'exili el poble d'Israel havia perdut la confiança en Jahvè. Però, el poble retornat a la terra promesa, simbolitzat per Noemí i l'actitud de Rut, retorna al Senyor que havia abandonat. Israel es prosterna davant el Senyor i percep, una altra vegada, com Déu l'ha portat sota les seves ales a una aliança renovada.

Israel està a punt de ser rescatat per Déu perquè Déu es l'únic Goel d'Israel, representat per Booz, disposat a rescatar Rut. Però cal recordar com Israel fou temptat sempre per la idolatria (Is 43,27-28; Ez 23). El llibre de l'Èxode és un clar exemple de les actituds idòlatres que tenallaren Israel: el vedell d'or (Ex 32), el desig de tornar a Egipte, les queixes del

46. Adopta aquest significat l'hitpa'el: Gn 18,2; Ex 4,31; Dt 4,19; 1Sa 1,3; etc.

poble per la falta de menjar i d'aigua, la por incessant experimentada pels israelites (Ex 15,22-18,17). La idolatria i l'abandó del Senyor teixeixen el llibre dels Jutges (Jt 3,7.12; 4,1).

El llibre de Rut ofereix també una meditació sobre la temptació idolàtrica. Rut ha trobat el camí de la Llei; i Booz, com a Goel, es disposa a rescatar la moabita. Però entra en escena un altre parent amb dret de rescat (Rt 3,12). El nou parent representa els ídols que falsament volgueren salvar Israel. Vegem l'actitud que manifesten Booz i el parent davant el rescat de Rut.

Booz pren la iniciativa, arriba a la porta de la ciutat i convoca els ancians per al judici. Booz diu al parent: «Noemí [...] posa en venda el camp que havia estat propietat del nostre germà Elimèlec» (Rt 4,3). Booz diu al parent que si vol rescatar el camp el rescata, i el parent contesta: «Compraré el camp» (Rt 4,4). Booz posa la segona condició:

Si compres aquest camp a Noemí, l'adquireixes també amb Rut, la moabita, muller del difunt. Així l'heretat del difunt conservarà el seu nom (Rt 4,5).

El parent, sobtat, refusa la segona proposta i diu a Booz:

En aquestes condicions perjudicaria la meua heretat. Val més que et quedis amb el meu dret; jo no en vull fer ús (Rt 4,6).

Booz adquireix el camp de Noemí i esposa Rut per tal de preservar el nom del difunt (Rt 4,10). Booz exerceix el dret de rescat. Actua amb un nom determinat, Booz, i pren la iniciativa dels esdeveniments. No es conforma amb l'adquisició del camp, rescata també Rut per esposar-la. El parent pròxim apareix sense nom. No pren la iniciativa del rescat. Únicament vol el camp de Noemí i no la persona de Rut. No li interessa el rescat de Rut ni la perllongació del nom del difunt. També els ídols, com el parent incògnit, no salvaren Israel, li prengueren els béns per portar-lo a l'anorreament, en oposició a Jahvè, el salvador del seu poble (Is 41,21-29).

De la mateixa manera que l'actitud del parent evoca els ídols, l'actitud de Booz reflecteix la sol·licitud de Jahvè per Israel. Booz pren la iniciativa, s'interessa per la persona i no pels seus béns i permet obtenir a Noemí la descendència desitjada. Booz adquireix el camp i esposa Rut, evitant que es perdi el nom del difunt. Els presents i els ancians, commoguts pel gest de Booz, beneeixen Rut (Rt 4,11-12), i les veïnes beneeixen el Senyor, que no ha desemparat Noemí (Rt 4,14-16).

Booz esposa Rut que concep un infant a qui les veïnes posen el nom d'Obed (Rt 4,17). Israel, que havia perdut les esperances, esdevé un poble capaç d'infantar la vida significada per Obed. Una vida que serà definitiva per a tots, perquè de la descendència d'Obed naixerà David (Rt 4,18-22), i de David naixerà Jesús l'anomenat Messies (Mt 1,5.16), el Salvador del món.

6. Conclusió

El llibre de Rut en relació al tema de l'emigració i la immigració permet una doble lectura. Per una banda, cal una lectura sociològica; i per l'altra, és possible una lectura simbòlica dels esdeveniments referents a l'emigració i la immigració.

El llibre de Rut apareix emmarcat literàriament a l'època turbulenta dels Jutges. Sols la presència d'un jutge garantia certa estabilitat al país, però, pel que sembla, el benestar afavoria preferentment les classes dominants. Ferida per la fam, la família d'Elimèlec emigra des de Betlem a Moab, país tradicionalment contrari als israelites. Als camps de Moab la família d'Elimèlec pateix el fracàs humà i el sincretisme religiós, expressat en la mort d'Elimèlec i el matrimoni dels seus dos fills amb dones moabites, matrimoni prohibit en la legislació deuterònica. Noemí, viuda d'Elimèlec, amb la seva nora Rut, retorna a Betlem. Allà els papers canvien: Noemí habita a la seva terra, mentre que Rut hi viu com a emigrant. Rut necessita treballar com espigoladora per procurar la seva supervivència i la de la seva sogra. El text recalca les dificultats de les espigoladores sotmeses a les arbitrietats dels segadors. Però Rut, per mediació de Noemí, coneix Booz, habitant del país i parent de Noemí. Rut es casa amb Booz amb qui regularitza la seva situació, i dóna descendència a Noemí mitjançant Obed, fill engendrat per Booz i Rut.

La lectura simbòlica del llibre de Rut, pel que es refereix a l'emigració i a la immigració, evoca l'estada d'Israel al país d'Egipte i el seu retorn a la terra promesa. Però la sortida dels israelites d'Egipte per posseir la terra promesa al·ludeix a la deportació dels israelites a Babilònia i al seu retorn a Jerusalem després de l'edecte de Cir. L'emigració de la família d'Elimèlec al país de Moab evoca la deportació dels israelites a Babilònia. L'estada de la família a Moab esmenta el sentiment de fracàs humà i de sincretisme religiós que s'apoderà de molts jueus deportats. El retorn de Noemí i Rut a Betlem al·ludeix al retorn dels deportats a Jerusalem. L'estada difícil de Noemí i Rut a Betlem recorda les adversitats dels primers israelites tornats de l'exili. Però dins les dificultats brilla una certesa: el Senyor no

abandona ningú. Rut esposa Booz, parent de Noemí, i d'aquesta manera recomença la descendència d'Elimèlec; aquesta acció recorda quan, davant el poble desanimat, Esdres i Nehemies aconseguixen refer la identitat nacional i situar el poble una altra volta a la presència del Senyor.

Francesc RAMIS I DARDER
Eusebi Estada, 29 3r 1a
07004 PALMA DE MALLORCA
BALEARIC ISLANDS (Spain)
e-mail: ramis@furnet.es

(acabat en data 27.03.2004)

Sumari

L'article és un estudi del llibre de Rut en referència als temes de l'emigració i la immigració. El llibre de Rut, com a text hagiogràfic, permet una doble lectura. D'una banda, pot contemplar-se des de la vessant sociològica; i per l'altra, des de la perspectiva simbòlica. Contemplat en clau sociològica, el llibre descriu les dificultats dels emigrants i immigrants, a la vegada que destaca la protecció que el Senyor els ofereix. Des de la vessant simbòlica, el llibre consisteix en una relectura dels esdeveniments de la deportació a Babilònia i el posterior retorn dels exiliats a Jerusalem. El camí de la família d'Elimèlec cap a Moab recorda el camí de l'exili, mentre que el retorn de Noemí i Rut palesa el retorn dels israelites després de l'edecte de Cir. Rut, prototipus del jueu prosèlit, manifesta el compromís per part del poble de complir la Llei del Senyor, tal com Esdres i Nehemies recordaren als israelites retornats de l'exili.

Summary

This article is a study of the topics of emigration and immigration in the book of Ruth. As a hagiographical text, the book of Ruth allows a double reading. On one hand, it can be read from a sociological point of view, and on the other, from a symbolic perspective. In the first case, the book describes the difficulties encountered by emigrants and immigrants while it emphasizes how God protects them. From a symbolic point of view, the book offers a new reading on the events of the deportation to Babylon and the later return from exile to Jerusalem. The trip made by Elimelech and his family to Moab reminds us of the trip to exile, while the return of Naomi and Ruth reveals the

return of the Israelites after Cyrus' Edict. Ruth, prototype of the proselyte Jew, shows the commitment of the people to follow God's law as Ezra and Nehemiah reminded the Israelites who had returned from exile.